Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JEAN RICHARD DE LA TOUR
esitatud 2. juulil 2026[1]

Kohtuasi C-300/25 [Duftošek][i]

SQ
versus
YR

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Nejvyšší soud (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus))

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, õigusel ja turvalisusel rajanev ala – Määrus (EL) 2016/1103 – Kohtualluvus, kohaldatav õigus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine abieluasjades – Artikli 1 lõike 1 esimene lõik ja lõike 2 punkt g – Artikli 3 lõike 1 punkt a – Mõiste „abieluvararežiim“ – Varalahususe varasuhte valinud abikaasad – Kinnisasi, mille need abikaasad on omandanud kaasomandisse abielu jooksul – Pärast abielulahutust esitatud hagi kaasomandi lõpetamiseks ja osadeks jagamiseks

I. Sissejuhatus

1. Tšehhi Vabariigis elavad abikaasad, kes on valinud lepingulise varalahususe varasuhte, on omandanud kaasomandisse kinnisvarakompleksi Prantsusmaal. Nende abielulahutuse tulemusena on üks neist pöördunud Tšehhi õiguse üldnormide alusel Tšehhi kohtu poole kaasomandi lõpetamiseks ja osadeks jagamiseks.

2. Nejvyšší soud (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, peab võtma seisukoha küsimuses, kas rahvusvahelise kohtualluvuse alusel allub asi kohtule, kelle poole on pöördutud. Tal on küsimus, millist mõju avaldab vaidluse seos abieluga, et ta saaks otsustada, kas see kuulub määruse (EL) 2016/1103[2] kohaldamisalasse – määrus, milles on määratletud mõiste „abieluvararežiim“ –, või määruse (EL) nr 1215/2012[3] kohaldamisalasse seepärast, et abikaasad on valinud abieluvararežiimi, mis ei reguleeri nende varalisi suhteid, ja kaasomandi eksisteerimine nende vahel ei sõltu nende abielusuhte säilimisest.

[1] Algkeel: prantsuse.

[i] Kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

[2] Nõukogu 24. juuni 2016. aasta määrus, millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas abieluvararežiime käsitlevates asjades (ELT 2016, L 183, lk 1).

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1), edaspidi „Brüsseli Ia määrus“.

3. See mõiste „abieluvararežiim“ tõlgendamise taotlus on esitatud kontekstis, mida varem ette ei ole tulnud, võttes arvesse määrusest 2016/1103 varasemat Euroopa Kohtu praktikat tsiviil- ja kaubandusasjades, mida abielusuhete suhtes kohaldatakse, ja liidu seadusandja valikuid, mis sellest tulenevad.

4. Kuna määruse kohaldamisalast jäävad välja „varaga seotud asjaõiguste olemuse“ küsimused [4] ja kinnisasjaõiguste puhul on kohtualluvuslikult pädevad kohtud Brüsseli Ia määruse artikli 24 punkti 1 kohaselt ainult selle liikmesriigi kohtud, kus kinnisasi asub, ja kuna kaasomandit reguleerivad niisugused õigused, tekivad probleemid kohe. Esineb selgelt kaks vastandlikku tõmbejõudu, st abielulise varasuhte õiguse ja asjaõiguse tõmbejõud.

5. Euroopa Kohtul on seega võimalus täpselt kindlaks määrata, mis kuulub abikaasade varasuhete hulka seoses abieluga või selle lõppemisega faktilises raamistikus, mis väga sageli ette tuleb, st kui abikaasad, kelle varasuhe on varalahusus, omandavad kinnisasja kaasomandisse. Ülesanne on keerukas, sest see määratlus tuleb kooskõlastada määratlusega, mis tuleneb Euroopa Kohtu kinnisasjaõigusi käsitlevast kohtupraktikast, mis reguleerib Brüsseli Ia määruse ja määruse (EL) nr 650/2012 [5] kohaldamisala. Lisaks tuleb ilmutada valvsust seetõttu, et määruse 2016/1103 kohaldamisala piiritlemine avaldab mõju muudele kaasomandi liikidele, mis võivad (endiste) abikaasade vahel eksisteerida vastaval juhul hetke tõttu, mil kaasomand lõpetatakse (abielu ajal või pärast selle lahutamist), ja kolmandate isikute õigustele.

6. Kuna mõiste „abieluvararežiim“ piirjooni tuleb analüüsida määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punktis a esitatud selle mõiste määratluse ja määruse artikli 1 lõike 2 punktis g sätestatud väljajätmise seisukohast, esitan põhjused, miks olen arvamusel, et:

– see mõiste hõlmab abikaasade varalisi suhteid, mis on korraldatud kaasomandi kohaselt, mida ei reguleeri nende valitud lepinguline varasuhe, ning

– kaasomandis oleva kinnisasja kaasomandi lõpetamist ja osadeks jagamist puudutav vaidlus ei käsitle selle asjaga seotud kinnisasjaõiguste olemust selle määruse tähenduses.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

1. Brüsseli Ia määrus

7. Brüsseli Ia määruse artiklis 1, mis kuulub selle I peatükki „Reguleerimisala ja mõisted“, on sätestatud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse tsiviil- ja kaubandusasjade suhtes igat liiki kohtutes. […]

[4] Vt määruse 2016/1103 artikli 1 lõike 2 punkt g.

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. juuli 2012. aasta määrus, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste tunnustamist ja täitmist, ametlike dokumentide vastuvõtmist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (ELT 2012, L 201, lk 107, ning parandused ELT 2012, L 344, lk 3; ELT 2013, L 60, lk 140, ja ELT 2019, L 243, lk 9).

2. Käesolevat määrust ei kohaldata järgmise suhtes:

a) füüsiliste isikute õigus- ja teovõime, abielusuhtest või suhtele kohaldatava õiguse kohaselt abielule sarnase toimega suhtest tulenevad varalised õigused;

[…]".

8. Määruse II peatükk „Kohtualluvus" sisaldab mitut jagu, muu hulgas 6. jagu „Erandlik kohtualluvus". Selles jaos paikneva artikli 24 punkti 1 esimene lõik on sõnastatud järgmiselt:

„Poolte alalisest elukohast olenemata allub asi erandlikult järgmistele liikmesriigi kohtutele:

1) menetluste puhul, mille esemeks on kinnisasjaõigus või kinnisasja üür või rent, selle liikmesriigi kohtutele, kus asjaomane asi asub."

2. Määrus 2016/1103

9. Määruse 2016/1103 põhjendustes 15, 18 ja 52 on märgitud:

„(15) Selleks et tagada rahvusvahelistele paaridele õiguskindlus küsimustes, mis on seotud seoses nende varaga, ja pakkuda neile teatavat etteaimatavust, tuleks koondada kõik abieluvararežiimide suhtes kohaldatavad normid ühte õigusakti.

[…]

(18) Käesoleva määruse kohaldamisala peaks hõlmama kõiki abieluvararežiimide tsiviilõiguslikke aspekte, hõlmates nii abieluvara igapäevast valitsemist kui ka varasuhte lõppemist paari lahkumineku või ühe abikaasa surma korral. Käesolevas määruses tuleks mõistet „abieluvararežiim" käsitada iseseisva mõistena ning see peaks hõlmama lisaks eeskirjadele, mille täitmisest ei või abikaasad kõrvale kalduda, ka kõiki valikulisi eeskirju, mille kohaldamisega võivad abikaasad kohaldatava õiguse alusel nõustuda, ning samuti kohaldatava õiguse kohaseid standardeeskirju. See hõlmab lisaks teatavates riiklikes õigussüsteemides abielu korral konkreetselt ja eranditult ette nähtud abieluvararežiimidele, vaid ka kõiki varalisi suhteid, mis abikaasadel on omavahel või seoses kolmandate isikutega ning mis tulenevad otseselt abielusuhtest või selle lõppemisest.

[…]

(52) Õigus, mis on määratud abieluvararežiimi suhtes kohaldatavaks, peaks reguleerima abieluvararežiimi alates ühe või mõlema abikaasa vara liigitamisest erinevatesse kategooriatesse abielu jooksul kuni abikaasade varasuhte lõpetamiseni. See peaks hõlmama abieluvararežiimist tulenevaid tagajärgi abikaasa ja kolmandate isikute vahelistele õigussuhetele. Abikaasa võib abieluvararežiimi suhtes kohaldatavat õigust kasutada kolmanda isiku suhtes selliste tagajärgede reguleerimiseks siiski üksnes siis, kui abikaasa ja kolmanda isiku vahelised õigussuhted tekivad ajal, mil kolmas isik oli teadlik või oleks pidanud olema teadlik selle õiguse kohaldamisest."

10. Määruse artiklis 1 „Kohaldamisala" on ette nähtud:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse abieluvararežiimide suhtes.

Seda ei kohaldata maksu-, tolli- ega haldusasjade suhtes.

2. Käesoleva määruse kohaldamisalast jäetakse välja järgmine:

[…]

c) ülalpidamiskohustused;

d) surnud abikaasa vara pärimine;

[…]

f) õigus kanda lahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise korral üle või kohandada abikaasade vahel vanadus- või invaliiduspensioni õigusi, mis on omandatud abielu jooksul ning millest ei ole abielu kestel saadud pensionitulu;

g) varaga seotud asjaõiguste olemus ja

h) kinnis- või vallasasjaõiguse registrisse kandmine, sealhulgas kande tegemise õiguslikud nõuded, ning õiguse registrisse kandmise või kandmata jätmise õiguslikud tagajärjed."

11. Määruse artikli 3 „Mõisted" lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) „abieluvararežiim"– selliste eeskirjade kogum, mis käsitlevad abielust või selle lõppemisest tulenevaid abikaasade omavahelisi varalisi suhteid ja nende suhteid kolmandate isikutega;

b) „abieluvaraleping"– abikaasade või tulevaste abikaasade vaheline leping, milles nad määravad kindlaks omavahelise abieluvararežiimi;

[…]".

12. Määruse artikli 6 „Kohtualluvus muudel juhtudel" punktis b on sätestatud:

„Kui ühelgi liikmesriigi kohtul ei ole artiklite 4 ja 5 kohaselt pädevust või muudel kui nendes artiklites käsitletud juhtudel, on abikaasade abieluvararežiimi käsitlevaid asju pädevad menetlema selle liikmesriigi kohtud:

[…]

b) kelle territooriumil oli kohtusse pöördumise ajal registreeritud abikaasade viimane harilik viibimiskoht, kui üks neist viibib endiselt seal […]".

13. Määruse 2016/1103 artiklis 21 „Kohaldatava õiguse ühtsus" on sätestatud:

„Abieluvararežiimi suhtes artikli 22 või 26 alusel kohaldatavat õigust kohaldatakse kogu selle režiimiga reguleeritava vara suhtes, olenemata selle asukohast."

14. Määruse artiklis 27 „Kohaldamisele kuuluva õiguse ulatus“ on ette nähtud:

„Käesoleva määruse alusel abieluvarareţiimi suhtes kohaldatava õigusega määratakse muu hulgas kindlaks järgmine:

a) ühe või mõlema abikaasa vara liigitamine erinevatesse kategooriatesse abielu kestuse ajal ja pärast seda;

b) vara ühest kategooriast teise liigitamine;

c) ühe abikaasa vastutus seoses teise abikaasa kohustuste ja võlgadega;

d) abikaasade volitused, õigused ja kohustused seoses varaga;

e) abieluvarareţiimi lõpetamine ning vara jagamine või realiseerimine;

f) abieluvarareţiimist tulenevad tagajärjed abikaasa ja kolmandate isikute vahelistele õiguslikele suhetele ning

g) abieluvaralepingu sisuline kehtivus.“

B. Tšehhi Vabariik

15. Seaduse nr 89/2012, millega kehtestatakse tsiviilseadustik, (zákon č. 89/2012 *Sb.*, občanský zákoník; edaspidi „tsiviilseadustik“) §-s 708 on nähtud ette, et abikaasade omand, millel on varaline väärtus ja mis võib olla õigussuhete ese, kuulub abikaasade ühisvarasse. Selle paragrahvi lõike 2 kohaselt võib ühisvara suhtes kohaldada seaduse, lepingu või kohtuotsusega kehtestatud varasuhteid.

16. Tsiviilseadustiku § 709 lõike 1 kohaselt hõlmab seadusjärgse varasuhte kohaselt ühisvara seda, mille on abielu ajal omandanud üks abikaasa või mõlemad abikaasad ühiselt, välja arvatud selles sättes sõnaselgelt välistatud vara.

17. Selle seadustiku § 716 lõike 1 esimeses lauses on nähtud ette, et abikaasad võivad kokku leppida seadusest erinevas abielulises varasuhtes.

18. Selle seadustiku § 717 lõike 1 esimese lause kohaselt on lepinguliste abieluliste varasuhete hulgas ka varalahusus.

19. Selle seadustiku § 729 järgi võib varalahususe korral abikaasa oma vara käsutada ilma teise abikaasa nõusolekuta.

20. Tsiviilseadustiku § 1115 lõikes 1 on sätestatud, et isikud, kellele kuulub omand ühises asjas, on kaasomanikud.

21. Selle seadustiku §-s 1140 on ette nähtud, et kedagi ei tohi sundida kaasomandisse jääma ja et iga kaasomanik võib igal ajal taotleda, et tema osa lahutataks kaasomandist, kui kaasomandi eset on võimalik osadeks jagada, või et kaasomand lõpetataks.

22. Selle seadustiku §-s 1143 on sätestatud, et kui kaasomanikud ei jõua kaasomandi lõpetamises kokkuleppele, otsustab kaasomandi lõpetamise ühe kaasomaniku taotlusel kohus. Kui kohus lõpetab kaasomandi, teeb ta samal ajal otsuse kaasomanike vahel omandi jagamise viisi kohta.

III. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

23. Kassaator SQ ja vastustaja YR abiellusid 1. mail 2015 ning otsustasid valida oma varasuhete suhtes kohaldatavaks varasuhte liigiks lepingulise varalahususe varasuhte[6] ja kohaldatavaks õiguseks Tšehhi õiguse.

24. Abielu jooksul omandasid nad kaasomandisse kinnisasja[7] Pariisis (Prantsusmaa), kusjuures kummalegi kuulub SQ sõnul mõttelistes osades pool kinnistust.[8] 2020. aastal nende abielu lahutati. Abikaasade viimane harilik viibimiskoht oli Tšehhi Vabariigis. Vaidlus endiste abikaasade vahel puudutab kinnisasja kaasomandi lõpetamist ja osadeks jagamist.[9]

25. Obvodní soud pro Prahu 5 (Praha 5. piirkonna kohus, Tšehhi Vabariik) leidis 26. oktoobri 2022. aasta kohtumäärusega esimese astme kohtuna, et selle kaasomandi lõpetamise ja osadeks jagamise menetlus on (tavapärane) eraõiguslik suhe ja kuulub sellena Brüsseli Ia määruse esemelisse kohaldamisalasse. Selle määruse artikli 24 punkti 1 kohaselt allub kohtuasi selle liikmesriigi kohtutele, kus kinnisasi asub, st Prantsusmaa kohtutele.

26. Městský soud v Praze (Praha linnakohus, Tšehhi Vabariik), kellele SQ esitas apellatsioonkaebuse, muutis nimetatud kohtumäärust. Ta leidis, et vaidlus kuulub määruse 2016/1103 kohaldamisalasse sel põhjusel, et mõiste „abieluvararežiim", mis on liidu õiguse autonoomne mõiste, hõlmab kõiki fakultatiivseid reegleid, mille abikaasad võivad kohaldatava õiguse kohaselt kindlaks määrata. Seega kujutab ka varalahususe varasuhe endast abieluvararežiimi selle määruse tähenduses, sest see puudutab abielust tulenevaid varalisi õigusi. Järelikult allub see asi määruse artikli 6 punkti b alusel rahvusvahelise kohtualluvuse kohaselt Tšehhi kohtutele.

27. Vastustaja YR on esitanud selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse Nejvyšší soudile (kõrgeim kohus).

28. Viimane on seisukohal, et vaidlust, mis puudutab endiste abikaasade kinnisasja kaasomandi lõpetamist ja osadeks jagamist, reguleerivad riigisisese eraõiguse üldnormid,[10] ja see ei ole seotud abieluga või abikaasade varalisi suhteid reguleeriva õigusega, ning et üldiselt tunnistatakse, et

6 Tšehhi valitsus täpsustab, et see varasuhe erineb üldnormide järgsest abikaasade varasuhtest. Kui lepingulist varasuhet ei ole valitud, kohaldatakse üldnormidest tulenevat varasuhet, mis on varaühisus, vt selle kohta tsiviilseadustiku § 708 kommentaari: Zuklínová, M., „§ 708": Zuklínová, M. jt, *Občanský zákoník, Komentář, Svazek II*, Wolters Kluwer, Praha, 2023.

7 Euroopa Kohtule esitatud toimikus sisalduvas hagiavalduses on täpsustatud, et tegemist on kinnisvarakompleksiga, mis koosneb korterist, keldrist ja ühest toast, Seda on eelotsusetaotluses tähistatud sõnaga „kinnisasi".

8 SQ hagiavalduse lisana esitatud müügilepingut Euroopa Kohtule edastatud riigisiseses kohtutoimikus ei ole. Kohtuistungil märgiti, et selles lepingus on märgitud, et abikaasad on valinud varalahususe varasuhte. On viidatud Prantsusmaa õigusnormidele, mida kaasomandi lõpetamise suhtes kohaldatakse, ja erandina nendest Prantsusmaa tsiviilseadustiku (code civil) artikli 1469 kolmandale lõigule, mis reguleerib rahalise hüvitise arvutamist seadusjärgse varaühisuse varasuhte lõpetamise korral.

9 Euroopa Kohtule edastatud kohtutoimikusse lisatud hagiavaldusest ilmneb, et nõue esitati abielu lahutamise järgselt ja seda õigustab asjaolu, et abikaasad ei suutnud jõuda kaasomandi lõpetamise ja jagamise osas kokkuleppele. Hageja teeb ettepaneku, et kinnisasi määrataks rahalise hüvitise eest tema omandisse.

10 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab silmas tsiviilseadustiku § 1140 lõiget 1 ja § 1143.

niisugune menetlus kuulub tsiviil- ja kaubandusasjade hulka Brüsseli Ia määruse artikli 1 lõike 1 tähenduses. Kaasomandi puhul, mille ese on kinnisasi, allub asi määruse artikli 24 punkti 1 kohaselt rahvusvahelise erandliku kohtualluvuse alusel selle liikmesriigi kohtutele, kus vara asub.

29. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski küsimus, millist mõju avaldab vaidluse lahendusele abielu ning asjaolu, et mõttelistes osades kaasomand kuulub ainult (endistele) abikaasadele ja tuleneb sellest, et nad on valinud lepingulise varalahususe varasuhte.

30. Ta täpsustab sellega seoses, et Tšehhi riigisisese õiguse kohaselt ei eristata mõttelistes osades kaasomandit abikaasade vahel, kes on valinud varalahususe varasuhte, kaasomandi muudest vormidest, mida reguleerivad samuti üldnormid, sh põhjuste osas, mis võivad õigustada kaasomandi lõpetamist, või selle jagamise korra ja tähtaja osas, mille jooksul need toimuvad.

31. Ta tõdeb, et Euroopa Kohus ei ole veel võtnud seisukohta küsimuses, kas niisuguses olukorras nagu käsitletav on tegemist abikaasadevahelise varalise erivaidlusega, mis tuleneb otseselt abielusuhtest või selle lõppemisest[11] – mis kuuluvad seega abieluvarareżiimide hulka määruse 2016/1103 tähenduses –, või abikaasadevahelise üldõigusliku varalise vaidlusega, mis ei ole seotud abieluga – ja mis kuulub niisiis tsiviil- ja kaubandusasjade hulka Brüsseli Ia määruse tähenduses.

32. Nendel asjaoludel otsustas Nejvyšší soud (kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas niisuguse kinnisasja kaasomandi lõpetamine ja jagamine, mille abikaasad on omandanud mõttelistes osades kaasomandisse lepingulise varalahususe varasuhte raames, on abieluvarareżiime puudutav menetlus [määruse 2016/1103] artikli 1 ja artikli 3 lõike 1 punkti a tähenduses?“

33. SQ, YR, Tšehhi Vabariik ja Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad ning osalesid kohtuistungil, mis toimus 16. aprillil 2026, millel nad vastasid Euroopa Kohtu poolt suuliseks vastamiseks esitatud küsimustele.

[11] Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tuleneb see kriteerium 27. märtsi 1979. aasta kohtuotsusest de Cavel (143/78, edaspidi „kohtuotsus de Cavel“, EU:C:1979:83) ja 14. juuni 2017. aasta kohtumäärusest Iliev (C-67/17, edaspidi „kohtumäärus Iliev“, EU:C:2017:459, punkt 30). See viimane, ehkki puudutades küll abielu lõppemist, käsitleb teistsugust olukorda kui põhikohtuasjas.

IV. Õiguslik analüüs

34. Eelotsuse küsimuse eesmärk on teha kindlaks, kas asi allub rahvusvahelise kohtualluvuse järgi Tšehhi kohtule, kelle poole on pöördutud määruse 2016/1103 [12] artikli 6 alusel nõudega lõpetada [13] ja jagada mõttelistes osades kaasomand, mis tekkis sellest, et varalahususe varasuhtes elanud abikaasad on ostnud Prantsusmaal kinnisasja. [14] Küsimus puudutab selle määruse kohaldamisala, [15] mis viib selleni, et on tarvis täpsustada selle määruse artikli 3 lõike 1 punktis a määratletud mõiste „abieluvararežiim" piirjooni niisugusena, nagu selle võib tuletada määruse artikli 1 lõike 2 punktis g sätestatud väljajätmisest.

35. Kriteeriumid tuleb kindlaks määrata, võttes arvesse piire, mis on kohtule kehtestatud selle kontrollimise etapis, kas asi allub rahvusvahelise kohtualluvuse järgi talle. Euroopa Kohtu praktikast, mis käsitleb liidu määrusi tsiviil- ja kaubandusasjades, ilmneb nimelt, et asja menetlev kohus ei hinda ei nõude vastuvõetavust ega põhjendatust, vaid teeb üksnes kindlaks seosed kohtu asukohariigiga, mis õigustavad konkreetses olukorras ja õiguse alusel, millele tuginetakse, asja allumist sellele kohtule. [16]

36. Täpsustan, et põhikohtuasja asjaolude kirjelduse tõttu, mida täiendati kohtuistungil, [17] jätan kohe ära arutluse määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punktis b määratletud mõiste „abieluvaraleping" teemal, sest abikaasade vahel ei ole sõlmitud mingit lepingut, et reguleerida nendevahelist kaasomandit eesmärgiga kohandada nende valitud varalahususe varasuhet. [18]

12 See õigusnorm reguleerib ainult rahvusvahelist kohtualluvust. Spetsiaalselt pädeva kohtu määravad seejärel ära asjaomase liikmesriigi riigisisesed õigusnormid. Määruse 2016/1103 artikli 15 kohaselt peab kohus, kelle poole on pöördutud, kontrollima, kas asi allub talle.

13 Tšehhi õiguses reguleerivad mõttelistes osades kaasomandi lõpetamist ja osadeks jagamist tsiviilseadustiku §-d 1140–1149. Prantsusmaa õiguses, mis on kinnisasja asukoha õigus, seisneb kaasomandi lõpetamine, nagu meenutab Stéphane David („La liquidation de l'indivision", *La Semaine Juridique – Notariale et Immobilière*, punktid 30–34, LexisNexis, Paris, 26.7.2019, vihik nr 1259, lk 43–49), selles, et esiteks tehakse kindlaks ja hinnatakse mõttelistes osades vara, mis koosneb aktivast ja passivast, mida hinnatakse Prantsuse tsiviilseadustiku artikli 829 kohaselt jagamisele lähima päeva seisuga, ning teiseks mitmesugustes väärtuste üleminekutes, mis võisid toimuda kaasomandi ja ühe kaasomaniku vahel (näiteks kas võlg, kui kaasomandis vara kasutatakse ainuisikuliselt või kui sellest varast saadakse tulu, või vara haldamisest või parendamisest tekkinud võlanõue) kaasomandi arvelduste vormis. Lisaks tuleb seda lõpetamist eristada varasuhte lõpetamisest, mida ei ole teoorias ette nähtud varalahususe varasuhtes abikaasade puhul. Praktikas leiab siiski sageli aset arveldamine abikaasade vahel. Vt Collard, F., „Synthèse – Séparation de biens", *JurisClasseur Notarial Formulaire*, LexisNexis, Paris, viimane ajakohastamine 25. märtsil 2025, punktid 18–27. Vt ka Tšehhi tsiviilseadustiku § 730, mis käsitleb nende tulude jaotamist, mida saadakse tegevusest, millega abikaasad varalahususe varasuhtes koos tegelevad või millega tegeleb üks abikaasa teise abiga.

14 Perekonna varaõiguses võib mõttelistes osades kaasomandi olukord eksisteerida selle tulemusena, et vara on ühiselt ostnud abikaasad, kes ei ole valinud varaühisust. See võib olla ka seadusjärgne omand pärast abielu lahutamist (kaasomand pärast abielu lõppemist) või lõppemist surma tõttu (pärimise kaudu omandatud kaasomand).

15 Määrus 2016/1103 on kohaldatav ühe osa liikmesriikide vahel, kelle hulgas on Tšehhi Vabariik, alates 29. jaanuarist 2019. Vt selle määruse üleminekusätete ja kohaldamise alguse kuupäeva kohta artiklid 69 ja 70 ning Joubert, N., „La dernière pierre (provisoire?) à l'édifice du droit international privé européen en matière familiale", *Revue critique de droit international privé*, nr 1, Dalloz, Paris, 2017, lk 1–26, punkt 10 viite kohta sellele kuupäevale kohtumenetluste ja abielu puhul.

16 Vt selle kohta 16. juuni 2016. aasta kohtuotsus Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika) ning 13. veebruari 2025. aasta kohtuotsus Athenian Brewery ja Heineken (C-393/23, EU:C:2025:85, punktid 41–43 ja seal viidatud kohtupraktika).

17 Vt käesoleva ettepaneku 8. joonealune märkus.

18 Abieluvararežiimi *kindlaks määramise* kriteeriumi kohta, mis iseloomustab mõistet „abieluvaraleping" ja tuleneb määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punkti b sõnastusest ning mille tulemusena jäävad selle kohaldamisalast välja abikaasade vahel sõlmitud üksikut vara puudutavad lepingud, vt Ancel, B., „Article 3": Corneloup, S. jt, *Le droit européen des régimes patrimoniaux des couples*: commentaire des règlements *2016/1103 et 2016/1104*, Société de législation comparée, Paris, 2018, lk 34–42, eelkõige punkt 7.ii. Vt ka Wautelet, P., „Article 3. – Définitions": Bonomi, A., Wautelet, P., *Le droit européen des relations patrimoniales de couple: Commentaire des Règlements (UE) 2016/1103 et 2016/1104*, Bruylant, Namur, 2021, lk 209–346, punkt 147 jj, eelkõige punktid 156, 177 ja 180.

A. Sissejuhatavad märkused meetodite kohta, mida tuleb mõiste „abieluvararežiim" tõlgendamisel kasutada

37. Esiteks tuleb, nagu paljud autorid on õiguskirjanduses leidnud[19], tõdeda, et mõistet „abieluvararežiim" on enamikus teistes Euroopa Liidu määrustes kasutatud erandi- ja piiritlemiskriteeriumina, eelkõige Brüsseli Ia määruse artikli 1 lõike 2 punktis a[20], Rooma I määruse[21] artikli 1 lõike 2 punktis c, Rooma II määruse[22] artikli 1 lõike 2 punktis b ja määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punktis d. Täpseim säte on Rooma III määruse[23] artikli 1 lõike 2 punkt e. Selles on sätestatud, et seda määrust ei kohaldata abielu omandiõiguslike tagajärgede suhtes. Järelikult on mõiste „abieluvararežiim" määratlemisel võimalik viidata neid artikleid käsitlevale kohtupraktikale ja kommentaaridele nende kohta.

38. Teiseks selgitas Euroopa Kohus 1. märtsi 2018. aasta kohtuotsuses Mahnkopf,[24] mis võimaldab eristada neid kahte Brüsseli Ia määruse kohaldamisalast välja jäävat valdkonda, st pärandeid ja abieluvararežiime käsitlevate määruste kohaldamisala. Mulle näib seega oluline kohe rõhutada, et Euroopa Kohtule esitatud tõlgendamistaotluse raamistik on teistsugune. Sest Brüsseli Ia määrus, mis on tsiviilasjades tehtava koostöö alus,[25] on kohaldatav kõikides liikmesriikides. Nii ei ole see määrusega 2016/1103, mis on siduv ainult 18 liikmesriigile tõhustatud koostöö raames.[26] Järelikult kohaldatakse eeskirju, mis käsitlevad kohtualluvust ja tehtud kohtuotsuste tunnustamist ning rajanevad vastastikuse tunnustamise põhimõttel, ainult liikmesriikide vahel, kelle suhtes see määrus on siduv. Selle määruse kohaldamisala lai kontseptsioon tooks kaasa Brüsseli Ia määruse kohaldamisala kitsendamise ja kinni ei peetaks erandlikust kohtualluvusest, mille kohaselt allub asi selle liikmesriigi kohtule, kus asjaomane kinnisasi asub. Nende liikmesriikide kohtud, kellele määrus 2016/1103 siduv ei ole, peavad seega rahvusvahelise kohtualluvuse kindlakstegemisel ja tehtud kohtuotsuste tunnustamisel kohaldama riigisiseseid õigusnorme. Minu meelest ei tohiks need tagajärjed mõiste „abieluvararežiim" tõlgendamist mõjutada.[27] Lisan, et arvesse tuleb võtta asjaolu, et teatavad kohtualluvuse eeskirjad on kohaldatavad olukordades, mis puudutavad riike, kelle suhtes määrus 2016/1103 siduv ei ole,[28] või kolmandaid riike,[29] ning et kollisiooninormid on kohaldatavad ka suhetes riikidega, millele see määrus siduv ei ole.[30]

19 Vt eelkõige Erbarth, A., „Die Auswirkungen der EuGüVO auf das Internationale Privatrecht und die Internationale Zuständigkeit der Wirkungen der Ehe im Allgemeinen (§§ 1353 ff. BGB)", *Neue Zeitschrift für Familienrecht*, C.H. Beck, München, 2018, nr 6, lk 249–253, eelkõige lk 252, ning Looschelders, D., „Art. 1 EuGüVO Anwendungsbereich", eelkõige punkt 1 „Eheliche Güterstände" II osas „Sachlicher Anwendungsbereich": *Münchener Kommentar zum BGB*, kd. 12, C.H. Beck, München, 2024, punkt 8.

20 Vt käesoleva ettepaneku punkt 7.

21 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma I") (ELT 2008, L 177, lk 6).

22 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta („Rooma II") (ELT 2007, L 199, lk 40).

23 Nõukogu 20. detsembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1259/2010 tõhustatud koostöö rakendamise kohta abielulahutuse ja lahuselu suhtes kohaldatava õiguse valdkonnas (ELT 2010, L 343, lk 10), mida tavaliselt nimetatakse „Rooma III".

24 C-558/16, edaspidi „kohtuotsus Mahnkopf", EU:C:2018:138.

25 Vt 9. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, punktid 51–53).

26 Vt nõukogu 9. juuni 2016. aasta otsus (EL) 2016/954, millega antakse luba tõhustatud koostööks kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas rahvusvaheliste paaride varalisi suhteid käsitlevates asjades, mis hõlmavad nii abieluvararežiime kui ka registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi (ELT 2016, L 159, lk 16). Järgmised liikmesriigid ei osale selles: Taani Kuningriik, Eesti Vabariik, Iirimaa, Läti Vabariik, Leedu Vabariik, Ungari, Poola Vabariik, Rumeenia ja Slovaki Vabariik. Tõhustatud koostöös osalevate riikide arv on ka Rooma III määruse raames piiratud, kuid see ei ole sama mis määruse 2016/1103 puhul.

27 Vt selle kohta kohtujurist Szpunari ettepanek kohtuasjas Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, punkt 73).

28 Vt määruse 2016/1103 artiklid 10 ja 11 ning põhjendus 40.

29 Vt määruses 2016/1103 sätestatud kohtualluvuseeskirjade kohaldamise kohta *erga omnes* Bonomi, A. ja Wautelet, P., „Introduction": Bonomi, A. ja Wautelet, P., *op. cit.*, lk 21–106, punkt 74 ja viide 1. märtsi 2005. aasta kohtuotsusele Owusu (C-281/02, EU:C:2005:120).

30 Vt määruse 2016/1103 artikkel 20, mis käsitleb nende õigusnormide universaalset kohaldamist.

39. Kolmandaks sisaldab määrus 2016/1103 artikleid 1–3, milles on piiritletud määruse kohaldamisala ja määratletud mõisted, mis kujutab endast olulist erinevust võrreldes abieluvarareţiimide suhtes kohaldatava õiguse konventsiooniga. [31]

40. Selle määruse artiklit 1, mille lõike 1 esimeses lõigus on piiritletud määruse kohaldamisala *ratione materiae* „abieluvarareţiimidega", on õigusteoorias kirjeldatud nii, et see on selle kohaldamisala tõlgendamisel määrava tähtsusega, sest selles on ammendavalt täpsustatud, millised valdkonnad jäävad välja. [32] Neid, mida selles nimetatud ei ole, loetakse sisse arvatuks, kui need kuuluvad selle määruse kohaldamisalasse. [33]

41. Määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punktis a on „abieluvarareţiim" määratletud kui „selliste *eeskirjade* kogum, mis käsitlevad abielust või selle lõppemisest tulenevaid abikaasade omavahelisi varalisi suhteid ja nende suhteid kolmandate isikutega". [34]

42. Neljandaks on selle määruse põhjenduses 18 täpsustatud:

– „mõistet „abieluvarareţiim" [tuleks] käsitada iseseisva mõistena";

– ning „see peaks hõlmama lisaks eeskirjadele, mille täitmisest ei või abikaasad kõrvale kalduda, ka kõiki valikulisi eeskirju, mille kohaldamisega võivad abikaasad kohaldatava õiguse alusel nõustuda, ning samuti kohaldatava õiguse kohaseid standardeeskirju";

– „[s]ee hõlmab lisaks teatavates riiklikes õigussüsteemides abielu korral konkreetselt ja eranditult ette nähtud abieluvarareţiimidele […] ka kõiki varalisi suhteid, mis abikaasadel on omavahel või seoses kolmandate isikutega ning mis tulenevad otseselt abielusuhtest või selle lõppemisest".

[31] Sõlmitud Haagis 14. märtsil 1978, edaspidi „1978. aasta Haagi konventsioon". See konventsioon, mille on ratifitseerinud Prantsuse Vabariik, Luksemburgi Suurhertsogiriik ja Madalmaade Kuningriik, jõustus 1. septembril 1992. Vt selle konventsiooni kohta Niboyet, M.-L., de Geouffre de Pradelle, G. ja Fulli-Lemaire, S., *Droit international privé*, 8. väljaanne., LGDJ, Paris, 2023, osa „Premiers repères" („Esmased pidepunktid") 4. jagu „Rapports de famille patrimoniaux" („Varalised suhted perekonnas"), lk 126–142, eelkõige punkt 138 jj, ning selle võrdluse kohta määrusega 2016/1103, punkt 141 jj. Selle määruse suhete kohta olemasolevate rahvusvaheliste konventsioonidega vt selle artikkel 62. Lõpuks mõiste „abieluvarareţiim" määratluse ajaloo kohta vt Wautelet, P., „Article 3. – Définitions", *op. cit*., punkt 59 jj.

[32] Vt Lagarde, P., Bergquist, U. jt, *Commentaire des règlements européens sur les régimes matrimoniaux et les partenariats enregistrés*, 2. väljaanne, Dalloz, Paris, 2018, punktid 1.7 ja 1.8 (lk 32 ja 33).

[33] Vt Lagarde, P., Bergquist, U. jt, *op. cit*., punkt 1.8 (lk 33). Andrea Bonomi „Article 1. – Champ d'application": Bonomi, A. ja Wautelet, P., *op. cit*., lk 107–201; see autor märgib eelkõige punktis 10, et „need väljajätmised on ainult [määruse 2016/1103] kohaldamisala negatiivsed piirangud, sest see on määratletud eeskätt positiivse mõistega „abieluvarareţiimid" […]. Küsimused, mis sellesse mõistesse ei mahu, jäävad seega väljapoole [selle määruse] kohaldamisala, ehkki neid ei ole [määruse] artikli 1 lõikes 2 nimetatud". Vt näiteks Wautelet, P., „Article 3. – Définitions", *op. cit*., suhete kohta abikaasade ja juriidiliste isikute vahel, punktid 132–139.

[34] Kohtujuristi kursiiv. Patrick Wautelet, „Article 3. – Définitions", *op. cit*., punkt 80; autor on seisukohal, et see termin „eeskirjad", mida on kasutatud ka määruse 2016/1103 põhjenduses 18, ei väljenda soovi valida määratlus, mis erineks tavapärasest lähenemisest rahvusvahelises eraõiguses, kui see ei oleks funktsionaalne (vt niisuguse meetodi kohta, mis seisneb „analüüsis, missugune on otstarve ja mis eesmärke institutsioon taotleb või milline süsteem on riigisisese õigusega kehtestatud", *ibidem*, punktid 78 ja 79). Vt võrdluseks määruse nr 650/2012 artikli 3 lõike 1 punkt a. Minu arvates tuleb juhiseid otsida Euroopa Kohtu praktikast, mis käsitleb kohaldamisala, mis on Brüsselis 27. septembril 1968 allkirjastatud konventsioonil kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32; konsolideeritud versioon EÜT C 27, 26.1.1998, lk 1; muudetud üksteisele järgnenud konventsioonidega, mis käsitlevad uute liikmesriikide ühinemist selle konventsiooniga (EÜT 1998, C 27, lk 1; edaspidi „Brüsseli konventsioon"), ning sellele järgnenud määrustel abieluvarareţiimi küsimusi puudutavas osas. Sellest tuleneb, et Euroopa Kohus on otsinud vaidlusosaliste varaliste õigussuhete laadi või selle eset seoses abieluga või mitte. Vt kohtuotsus de Cavel (punkt 7) ning 31. märtsi 1982. aasta kohtuotsus W. (25/81, EU:C:1982:116, punktid 7 ja 8) ning kohtumäärus Iliev (punkt 30). Euroopa Kohus on seisukoha võtnud ka otsuse eesmärgist või asjaomasest normist lähtudes (vt vastavalt 27. veebruari 1997. aasta kohtuotsus van den Boogaard (C-220/95, EU:C:1997:91, punkt 22) ja kohtuotsus Mahnkopf (punkt 40)). Käsitletaval juhul tuleks analüüsida, kas abikaasade mõttelises osades kaasomandi konkreetses õiguslikus olukorras kuulub vaidlus *olenevalt selle õiguse eesmärgist, millele tuginetakse*, määruse 2016/1103 kohaldamisalasse või jääb sellest välja ühe määruse artiklis 1 loetletud õigusliku kategooria tõttu.

43. Viiendaks on määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punkt a ja põhjendus 18 kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga, mis käsitleb abieluvarareжiimide väljajätmist Euroopa tsiviil- ja kaubandusasju reguleerivate õigusaktide kohaldamisalast. Lisaks hõlmavad need abikaasade suhteid kolmandate isikutega, mis tulenevad otseselt abielusuhtest või selle lõppemisest.

44. Seega tuleb meenutada seda kohtupraktikat, et teha kindlaks, kuidas saab see käesoleva kohtuasja asjaoludel aidata tõlgendada määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punkti a (punkt B), enne kui täpsustada, mis tuleneb selle määrusega kehtestatud raamistikust selle kohaldamisala (punkt C) ja piiride osas, mis on kehtestatud asjaõiguste alal olenevalt käsitletava küsimuse esemest ja kohaldatava õiguse kindlaksmääramisest (punkt D).

B. Määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punkti a käsitlev kohtupraktika

45. Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab õigesti kahele Euroopa Kohtu otsusele, milles on määratletud mõiste „abieluvarareжiim" seoses erandiga Brüsseli konventsiooni artikli 1 teise lõigu punktis 1 [35] sätestatud kohaldamisalast ja Brüsseli Ia määruse artikli 1 lõike 2 punktis a sätestatud kohaldamisalast.

46. Kohtuotsuses de Cavel otsustas Euroopa Kohus, et „mõiste „abieluvarareжiimid" ei hõlma mitte üksnes vararežiime, mis on konkreetselt ja eranditult välja töötatud teatavate riigisiseste õigusaktidega seoses abieluga, vaid ka kõiki varasuhteid, mis tulenevad otseselt abielusuhtest või selle lõppemisest. Vaidlused, mis puudutavad abikaasade vara abielulahutuse menetluse ajal,[[36]] võivad seega olenevalt juhtumist puudutada või olla tihedalt seotud: 1) kas isikute perekonnaseisu küsimustega 2) või abikaasade varaliste õigussuhetega, mis tulenevad otseselt abielusuhtest või selle lõppemisest 3) või ka nendevahelistest varalistest õigussuhetest, mis ei ole aga seotud abieluga[, ning] et viimasesse kategooriasse kuuluvad vaidlused jäävad [Brüsseli] konventsiooni kohaldamisalasse, kuid kaks esimest on sellest välistatud". [37]

47. Kohtumääruses Iliev leidis Euroopa Kohus teist kriteeriumi kohaldades, et vaidlus endiste abikaasade vahel, mis käsitleb abielu kestel soetatud *vallasasja müüki*, puudutab varalisi õigussuhteid, mis tulenevad *vahetult abielu lõpetamisest*, ega kuulu seega Brüsseli Ia määruse kohaldamisalasse. [38]

[35] Kuna Brüsseli Ia määrusega tunnistati kehtetuks ja asendati 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42), mille endaga asendati Brüsseli konventsioon, siis kehtib Euroopa Kohtu antud tõlgendus nende kahe viimase õigusakti sätetele ka Brüsseli Ia määruse tõlgendamise suhtes, kui neid sätteid võib pidada viimati nimetatud määruse vastavate sätetega „samaväärseks". Vt eelkõige 16. mai 2024. aasta kohtuotsus Toplofikatsia Sofia (mõiste „kostja elukoht") (C-222/23, EU:C:2024:405, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

[36] Tookord puudutas vaidlus abikaasade varaliste õigussuhete esialgset lahendamist, mida selles pooleliolevas menetluses teha tuli. Vt kohtuotsus de Cavel (punkti 7 esimene lõik).

[37] Kohtuotsus de Cavel (punkti 7 teine kuni neljas lõik).

[38] Vt kohtumäärus Iliev (punkt 30). Vt Dirk Looschelders, „Internationale Zuständigkeit für die Auseinandersetzung von Miteigentum bei ehegüterrechtlichem Bezug", *Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, Gieseking, Bielefeld, 2018, nr 6, lk 591–594, eelkõige lk 593 ja 594; autor täpsustab, et sel juhul kohaldatav abielu lõpetamine Bulgaaria õiguses tõi otseselt kaasa ainult kaasomandi tekkimise ja et selle osadeks jagamise vaidlus on ainult abielulahutuse *kaudne* tagajärg. Ta järeldab, et asjaolu, et kaasomandi tekkimine endiste abikaasade vahel sõltub varasuhte liigi aspektidest, on ainult lihtne eelnev küsimus, mis ei takista kohaldada Brüsseli Ia määrust. Ta leiab siiski, et liidu õiguse seisukohast on tarvis teada ainult seda, kas kaasomandi osadeks jagamise põhjus on abielu lõppemine või ei ole sellel abielu lõppemisega mingit seost, ning et asjaolu, et see osadeks jagamine kuulub varasid käsitleva õiguse valdkonda, ei ole takistuseks kvalifikatsioonile varasuhte liigi valdkonnas. Niisuguse seisukoha võib nimelt tuletada tuvastatust, et Euroopa Kohtu vastus küsimustele vara jagamise kohta on keskendatud selle vara omandi lõpetamisele (vt kohtumäärus Iliev, punktid 19 ja 22).

48. Mis puudutab kohtuasju, milles need kohtuotsused tehti, siis varalised küsimused, mida eelotsusetaotluse esitanud kohtud lahendasid, olid esimeses seotud abielulahutuse menetlusega. Teises kohtuasjas puudutas pärast abielulahutust tekkinud vaidlus küsimust, kas abikaasa ostetud ja tema nimel registrisse kantud sõiduk on ühisvara, mis tuli vara jagamiseks kindlaks määrata perekonnaseadustikus ühisvarasse ostetud vara käsitlevate erinormide kohaselt.[39]

49. Kuna abikaasade abielust või selle lõppemisest tulenevate varaliste õigussuhete kriteerium on sätestatud määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punktis a, tuleb selgitada välja, kas kohtuotsus de Cavel ja kohtumäärus Iliev on käsitletaval juhul kohaldatavad analoogia alusel.

50. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on põhjendatult rõhutanud asjaolusid, mille tõttu võib selles kahelda.

51. Käsitletaval juhul on olukord teistsugune kahel põhjusel. Esiteks puudutab vaidlus kinnisasja, mille puhul ei ole asjaolu, et see kuulub neile ühiselt, otseselt seotud valitud varasuhte liigiga, sest abikaasad valisid varalahususe, mis juba oma definitsiooni poolest ei loo mingit varaühisust. Teiseks on selle kinnisasja õiguslik režiim seadusjärgne mõttelistes osades kaasomand, mis tuleneb üldnormidest, mida kohaldatakse kõikide isikute suhtes, olgu nad abielus või mitte.[40]

52. Lisan, et kuigi endiste abikaasade varaline õigussuhe, milleks on mõttelistes osades kaasomand, tekkis abielu jooksul, tundub raske asuda seisukohale, et see *tuleneb vahetult* abielusuhtest, sest abikaasad valisid juba oma suhte alguses varalahususe.[41] Kas niisugustel asjaoludel on nendevahelised varalised õigussuhted abieluga üldse seotud? Selle tuvastamine peaks viima kohtuotsuses de Cavel nimetatud kolmanda kriteeriumi arvessevõtmiseni[42] ja selle alusel ei jää vaidlus tsiviil- ja kaubandusasjade hulgast välja.

53. Järelikult peab Euroopa Kohus otsustama, kas asjaolust, et see kaasomand eksisteerib ainult abikaasade vahel ja on paratamatult seotud nendepoolse lepingulise varasuhte liigi valimisega, mis välistab igasuguse varaühisuse, piisab selleks, et olukord kuuluks määruse 2016/1103 kohaldamisalasse.

54. Niisugusele küsimusele vastamiseks tuleb teha kindlaks, mil määral on liidu seadusandja inspiratsiooni saanud Euroopa Kohtu praktikast ja valinud mõiste „abieluvararežiim" laia tõlgenduse, kui ta selle mõiste selles määruses määratles.

C. Mõiste „abieluvararežiim" määruses 2016/1103

55. Mitu põhjust, mis tulenevad Euroopa Kohtu tõlgendamismeetoditest, õigustavad selle mõiste käsitamist laiana.

39 Vt kohtumäärus Iliev (punkt 15, mida tuleb võrrelda punktidega 10 ja 11 ning punktiga 22).

40 Vt sama liiki kahtluste kohta Farnoux, E., „Improbable retour en grâce de la théorie générale des conflits de juridictions: naissance d'une règle de compétence purement internationale s'agissant d'une action en partage d'un bien immobilier situé en France", *Revue critique de droit international privé*, nr 1, Dalloz, Paris, 2021, lk 106–127, eelkõige lk 125 ja 126.

41 Kohtuistungil väideti isegi, et kaasomandis asja omandamise kavatsus tekkis enne abielu ja viidi täide veidi aega pärast varasuhte liigi valimist.

42 Vt kohtuotsus de Cavel (punkti 7 kolmas lõik) ja käesoleva ettepaneku punkt 46.

1. Määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punkti a sõnastus

56. Esiteks tuleb selles artiklis kasutatud mõistet „abieluvararežiim" hinnata, lähtudes kohtuotsusest de Cavel, milles on märgitud, et see hõlmab „kõiki varalisi suhteid, mis tulenevad vahetult abielusuhtest või selle lõppemisest".[43] Seejuures on inspiratsiooni ammutatud väljendist Schlosseri aruandes, nimelt „abielusuhtest tulenevad varalised õigused".[44] Selles on täpsustatud, et „[v]arasuhte liikidest tekkivad abikaasade vastastikused õigused vastavad suuresti sellele, mida annab väga hästi edasi ingliskeelne väljend „rights in property arising out of a matrimonial relationship" [abielusidemest tulenevad omandiõigused]".[45]

57. Sellega seoses mainitakse raskusi, mida mõiste „abieluvararežiim" põhjustab ning mis on tingitud sellest, et Ühendkuningriigis ja Iirimaal ei ole sarnast õiguslikku institutsiooni. Abikaasade varalisi suhteid reguleerivad seal põhimõtteliselt üldnormid.[46]

58. On ka tõdetud, et mõiste „„abieluvararežiimid" ei hõlma kõikides „esialgsetes liikmesriikides" samu õigussuhteid.[47] P. Schlosser rõhutas seega, et esineb erinevat liiki mittevälistavaid süsteeme, kusjuures liikmesriigid on kehtestanud spetsiifilisi õigusinstituute, mida kohaldatakse ainult abikaasade vahelistele suhetele ja mille peamine eripära on olla varalistes suhetes kõikehõlmav, kuid mitte ainus, ja mis võib olla lepinguline või seadusjärgne, ja mida täiendavad vajaduse korral kõikide abikaasade varasuhete kohta kohaldatavad sätted, olenemata sellest, millised on nende abieluvarasuhted.[48]

59. Need Schlosseri aruandest tulenevad märkused õigussüsteemide mitmekesisuse kohta, mis on jätkuvalt ajakohased,[49] näivad mulle väga tähtsad. Ma järeldan nendest, et *mõiste „abieluvararežiim" määratlus hõlmab abikaasade varalisi suhteid, mida reguleerivad üldnormid, mitte ainult õigussüsteem tervikuna*.

60. Euroopa Kohtul ei ole veel olnud võimalust selles küsimuses seisukohta võtta, sest ta on teinud oma lahendid asjaolude kohta, mis kuuluvad abikaasade varalisi suhteid reguleerivate erinormide kohaldamisalasse, st kas esialgse õiguskaitse abinõude kohta abielulahutuse menetluses (kohtuotsus de Cavel), või selle vaidlustamise kohta, et abielu jooksul omandatud vara on ühisvara (kohtumäärus Iliev).[50]

61. Teiseks märgin, et kuigi määruse 2016/1103 põhjenduses 18 on silmas peetud abikaasade kõiki varalisi suhteid, „mis tulenevad *vahetult* abielusuhtest või selle lõpetamisest",[51] ei esine seda määrsõna määruse artikli 3 lõike 1 punktis a esitatud mõiste „abieluvararežiim" määratluses.

43 Vt kohtuotsus de Cavel (punkti 7 teine lõik). Selle kohtuotsuse punkti 7 kolmandas lõigus on silmas peetud vaidlusi, mis puudutavad või on tihedalt seotud „*abikaasade* varaliste *õigus*suhetega, mis tulenevad otseselt abielusidemest või selle lõppemisest" (kohtujuristi kursiiv).

44 Vt Schlosseri aruanne, mis käsitleb 9. oktoobri 1978. aasta konventsiooni Taani Kuningriigi, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi ühinemise kohta konventsiooniga kohtualluvuse ning kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades ning Euroopa Kohtu protokolli selle tõlgendamise kohta (EÜT 1979, C 59, lk 71), edaspidi „Schlosseri aruanne", punkt 50. Vt seose kohta selle aruandega Farnoux, E., *op. cit.*, lk 125.

45 Schlosseri aruanne (punkt 50).

46 Vt Schlosseri aruanne (punkt 43).

47 *Ibidem* (punkt 43).

48 *Ibidem* (punktid 45 ja 46).

49 Vt Wautelet, P., „Article 3. – Définitions", *op. cit.*, punkt 64.

50 Vt käesoleva ettepaneku punkt 48.

51 Kohtujuristi kursiiv. Meenutan, et kohtuotsuses de Cavel valitud kriteeriumid (punkt 7) on esitatud järgmiselt: vaidlus, *mis puudutab või on otseselt seotud* varaliste õigussuhetega, *mis tulenevad vahetult abielusuhtest või abielu lõppemisest*.

62. Olen nagu ka Dirk Looschelders[52] arvamusel, et selle õigusnormi sõnastusest, mis on samalaadne eri keeleversioonides,[53] tuleb järeldada, et lihtsalt abielust või selle lõppemisest kui põhjusest piisab. Võib seega asuda seisukohale, et kohtuotsuses de Cavel ja kohtumääruses Iliev nimetatud *vahetut* suhet[54] ei ole enam vaja kontrollida.

63. Selles olukorras tuleb veenduda, et mõiste „abieluvararežiim" lai tõlgendamine määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punkti a sõnastuse tõttu on põhjendatud ka liidu seadusandja eesmärke ning selle määruse ülesehitust ja konteksti arvestades.

2. Määruse 2016/1103 eesmärgid, ülesehitus ja kontekst

64. Esiteks on liidu seadusandja selgelt väljendanud kavatsust võtta vastu õigusakt, mis võimaldab kaotada raskused, millega paarid oma vara valitsemisel või jagamisel kokku puutuvad,[55] koondades määrusesse 2016/1103 kõik reeglid, mida kohaldatakse abieluvararežiimide suhtes ning mis koosnevad õigusnormidest, mis puudutavad kohtualluvust, kohaldatavat õigust, kohtuotsuste tunnustamist või vajaduse korral ametlike dokumentide ja kohtulike kokkulepete aktsepteerimist, täitmisele pööratavust ja täitmist.[56]

65. Määrus 2016/1103 rajaneb ühtsuse aluspõhimõttel: ainult üks asutus on põhimõtteliselt pädev tegema otsust kõikides abikaasade varalisi suhteid puudutavates küsimustes; ta kohaldab ainult ühte õigust,[57] mille on valinud abikaasad[58] või mis on määratud kindlaks selles määruses sätestatud objektiivsete seose kriteeriumide põhjal[59] ja millele saab kolmandate isikute suhtes teatavatel tingimustel tugineda.[60] Seda õigust kohaldatakse kogu vara suhtes olenemata selle asukohast[61] ja abikaasade kohustuste suhtes.

66. Abikaasade õigusliku olukorra lihtsustamise eesmärk tuleb väga selgelt ilmsiks tagajärgede kaudu, mis sellel ühtsuse põhimõttel on kohtualluvuse ja kohaldatava õiguse valdkonnas.

67. Nõnda on kohtualluvuse valdkonnas – eriti kui vaidlus puudutab kinnisasja – soov kaitsta selle ühtsust[62] ja kogu vara suhtes kohaldatavat õigust[63] olnud esimus vallasasja asukoha liikmesriigi kohtute alluvuse õigustuste suhtes. See kohtualluvus on määruses 2016/1103 välja töötatud täiendavana,[64] samas kui 17. detsembri 2015. aasta kohtuotsuses Komu jt[65], mis

52 Vt Looschelders, D., „Art. 1 EuGüVO Anwendungsbereich", *op. cit.*, punkt 10. Selle autori sõnul kõneleb asjaolu, et nimetatud kriteerium esineb ainult põhjenduses, tõlgenduse kasuks, mille kohaselt ei ole määrsõna „vahetu" mõiste „abieluvararežiim" määratlemisel keskse tähtsusega.

53 Vt hispaaniakeelne (*como resultado*), saksakeelne (*aufgrund*), ingliskeelne (*as a result*), itaaliakeelne (*in conseguenza*) ja poolakeelne (*wynikających*) versioon, mida ma sain kontrollida.

54 Vt käesoleva ettepaneku punkt 47.

55 Vt määruse 2016/1103 põhjendus 8.

56 Vt määruse 2016/1103 põhjendused 15 ja 16.

57 Vt määruse 2016/1103 artiklid 21 ja 27 ning põhjendus 52.

58 Vt määruse 2016/1103 artikkel 22.

59 Vt määruse 2016/1103 artikkel 26.

60 Vt määruse 2016/1103 artikkel 28 ja põhjendus 52.

61 Vt määruse 2016/1103 artikkel 21.

62 Vt ka poolelioleva menetluse kohta, mis puudutab abikaasa pärandit või abielusuhet vastavalt määruse 2016/1103 põhjendused 33 ja 34.

63 Vt Looschelders, D., „Internationale Zuständigkeit für die Auseinandersetzung von Miteigentum bei ehegüterrechtlichem Bezug", *op. cit.*, konkreetselt lk 591 ja 594.

64 Vt määruse 2016/1103 artikkel 10.

65 C-605/14, edaspidi „kohtuotsus Komu jt", EU:C:2015:833.

puudutab määruse nr 44/2001 artikli 22[66] punkti 1 esimese lõigu tõlgendamist, otsustas Euroopa Kohus, et hagi, milles palutakse lõpetada müügiga mitme isiku Hispaanias asuvaid kinnisasju hõlmav kaasomand ning mille olid esitanud Soome kohtule Soomes elavad kaasomanikud,[67] kuulub kinnisasjaõigusi puudutavate vaidluste hulka ja allub erandliku kohtualluvuse alusel asja asukoha liikmesriigi kohtutele,[68] lähtudes peamiselt korrakohase õigusemõistmise kaalutlustest.[69]

68. Mis puudutab abielupaari varaliste suhete suhtes kohaldatavat õigust, siis selle õiguse muutumatus[70] tugevdab ühtsuse põhimõtet. Lisaks tuleb kinnisasjade puhul tuvastada, et puudub eriline seos asja asukoha õigusega, et see reguleeriks perekonna eluaseme kaitset.[71] Nagu on täpsustatud määruse 2016/1103 põhjenduse 53 teises lauses, kuuluvad perekonna eluaset käsitlevad sätted selle määruse kohaldamisalasse.[72] Lisaks ei ole teatava vara puhul või olenevalt selle laadist lubatud näha ette erinevate õiguskordade kohaldamist.[73] Lõpuks tuleb üldisemast vaatevinklist tõdeda, et see määrus ei hõlma mitte ainult imperatiivseid norme, vaid ka valikulisi eeskirju ja standardeeskirju.[74]

69. Järelikult on nii, et *mõiste „abieluvararežiim" määruse 2016/1103 tähenduses peaks hõlmama kõiki abielu varalisi tagajärgi, kui need ei kuulu eriregulatsiooni kohaldamisalasse*, milleks võib olla elatise maksmise regulatsioon või pensioniõiguste hüvitamise regulatsioon[75] või ka surnud abikaasa vara pärimine.[76]

70. Teiseks kinnitavad ka muud määruse 2016/1103 ülesehitusest tulenevad argumendid tõlgendust, et määruse artikli 3 lõike 1 punktis a esitatud autonoomse mõiste „abieluvararežiim" määratlus on tahtlikult lai. Need argumendid võib tuletada selle mõiste ja määruse artikli 27 omavahelisest suhtest, kusjuures nimetatud artikkel reguleerib kohaldatava õiguse ulatust[77] abielu ajal ja pärast selle lõppemist.

66 Selles artiklis on sätestatud, et alalisest elukohast olenemata on menetluste puhul, mille objektiks on kinnisvaraga seotud *in rem* õigused või kinnisvara rendi õigused, erandkorras pädevad selle liikmesriigi kohtud, kus asub asjaomane vara. See säte on võetud üle Brüsseli Ia määruse artikli 24 punkti 1 esimesse lõiku. Selle tõlgenduse kohta vt käesoleva ettepaneku punkt 83.

67 Vt kohtuotsus Komu jt (punktid 13–15).

68 Vt kohtuotsus Komu jt (punkt 28).

69 Vt kohtuotsus Komu jt (punkt 30).

70 Vt määruse 2016/1103 artikkel 26, milles on viidatud ühisele harilikule viibimiskohale.

71 Vt selle kohta Chikoc Barreda, N., „Entre la lex causae et les lois de police de la lex fori: quelle alternative pour la protection du logement familial dans le règlement „régimes matrimoniaux"?", *European Review of Private Law*, nr 3, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 2019, lk 583–615, eelkõige punkt 4. See autor rõhutab (punkt 5) erinevust 1978. aasta Haagi konventsioonist, samas kui juhul, kui õigust ei ole valitud, on määruse 2016/1103 artiklis 26 ette nähtud seos riigiga, kus asus abikaasade esimene harilik viibimiskoht pärast abiellumist, millel on paratamatult puudusi juhul, kui abielupaarid liiguvad ühest kohast teise (punkt 6).

72 Vt ka Erbarth, A., *op. cit.*, lk 252.

73 Vt määruse 2016/1103 artikkel 21 ja põhjendus 43. Erinevuse kohta 1978. aasta Haagi konventsioonist ja samasuguse valiku kohta määruses nr 650/2012, vt Wautelet, P., „Article 22. – Choix de la loi applicable": Bonomi, A. ja Wautelet, P., *op. cit.*, lk 577–676, punktid 79 ja 81.

74 Määruse 2016/1103 põhjendus 18. Nathalie Joubert, *op. cit.*, punkt 16; autor rõhutab, et esmase režiimi sissearvamine võimaldab ühtlustada paari kõikide varaliste suhete suhtes kohaldatavat õigust, sh juhtudel, mil kindlaks määratud õiguses on tundmatud mõisted „abieluvararežiim" ja „esmane režiim", mis kujutab endast olulist erinevust 1978. aasta Haagi konventsioonist. Lisaks tuleb rõhutada, et niisugust esmast režiimi kohaldatakse kõikide abikaasade suhtes, ükskõik milline on varasuhte liik, sh varalahusus.

75 Need küsimused jäävad määruse 2016/1103 kohaldamisalast välja (vt selle määruse artikli 1 lõike 2 punktid c ja f). Johannes Weberi sõnul („Die Europäischen Güterrechtsverordnungen: Eine erste Annäherung", *Deutsche Notar-Zeitschrift*, 2016, nr 9, lk 659–697, eelkõige lk 665) „on abikaasade varasuhtel seega tasakaalustav mõju perekonna varasid puudutava rahvusvahelise õiguse üldnormina" (vaba tõlge).

76 Vt määruse 2016/1103 artikli 1 lõike 2 punkt d ja kohtuotsus Mahnkopf (punkt 41). Vt ka käesoleva ettepaneku 85. joonealune märkus.

77 Vt Bonomi, A., „Article 1. – Champ d'application", *op. cit.*, punkt 3; Wautelet, P., „Article 27. – Portée de la loi applicable": Bonomi, A. ja Wautelet, P., *op. cit.*, lk 845–915, punkt 6; Lagarde, P., Bergquist, U. jt, *op. cit.*, punkt 3.2 (lk 40); Gallant, E., „Union européenne. – Règlements n° 2016/1103 et 2016/1104 sur les régimes matrimoniaux et les régimes partenariaux", *JurisClasseur Procédure civile*, LexisNexis, Paris, 17.6.2021, vihik 3000-80, punkt 43, ning Weber, J., *op. cit.*, lk 665. Vt selle kohta ka kohtujurist Szpunari ettepanek kohtuasjas Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, punkt 76 ja vara abikaasade vahel jaotamise kriteeriumi kohta punkt 91).

71. Peter Mankowski[78] sõnul on määruse 2016/1103 artiklis 27 loetletud positiivses ja mitteammendavas loetelus see, mis peab igal juhul kuuluma abieluvarareežiimi hulka. Ta lisab, et see artikkel 27 kujutab endast kõikehõlmava regulatsiooni ja selle regulatsiooni ühtsuse põhimõtte selget väljendust. Mõiste „abieluvarareežiim" selle määruse tähenduses on juba oma kontseptsioonilt äärmiselt lai ja iseenesest väga heterogeenne.[79]

72. Määruse artikli 27 punktis d ongi just sätestatud, et „abikaasade volitusi, õigusi ja kohustusi seoses varaga" reguleerutakse abieluvarareežiimi suhtes kohaldatava õigusega. Sara Godechot-Patris ja Patrick Wautelet[80] on seisukohal, et seda sätet kohaldatakse vara omandamise korral kaasomandisse, eriti siis, kui seda reguleerib lepinguline varalahususe varasuhe. Mina niisuguse tingimusega ei nõustu ja seda määrusega 2016/1103 loodud lähenemise tõttu. Kaasomandi korral saavad varalahususe varasuhte valinud abikaasade varalised suhted, mida ei reguleeri varasuhet käsitlevad imperatiivsed sätted, kuuluda ainult üldnormide kohaldamisalasse. Kui arvesse ei võeta asjaolu, et niisugune tagajärg on sellele varasuhtele omane, oleks määruse kohaldamisala piiratud.

73. Lisaks on selle määruse artikli 27 punktis e ette nähtud, et abieluvarareežiimi suhtes kohaldatava õigusega määratakse kindlaks „abieluvarareežiimi lõpetamine ning vara jagamine või realiseerimine".

74. Mõned autorid väidavad selle põhjal, et määrust 2016/1103 *kohaldatakse vara abikaasade vahel jagamise suhtes, olenemata sellest, et see põhineb konkreetset varasuhet käsitletavatel sätetel või võla- või asjaõiguse üldistel alustel niivõrd, kuivõrd on olemas olemuslik seos abieluga*,[81] ning et varaliste suhete reguleerimisest piisab, ilma et oleks tarvis nõuda konkreetset varasuhet, mis eeldaks tingimata ühise vara loomist abikaasade vahel.[82]

75. Seega mis puudutab olukorda, kus abikaasad valisid abielludes varalahususe varasuhte, ja omandasid eranditult koos kaasomandi, võib määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punktist a, tõlgendatuna koostoimes selle artikliga 27, järeldada, et selle kaasomandi jagamine osadeks kuulub määruse kohaldamisalasse ja et seda peaks reguleerima määruse kohaselt kindlaks määratav õigus, sõltumata sellest, kas seda tehakse enne abielu lõppemist või mitte.

78 Vt Mankowski, P., „Verschiebungen bei der Qualifikation vermögensrechtlicher Beziehungen zwischen den Ehegatten durch die EuGüVO", *Neue Zeitschrift für Familienrecht*, C. H. Beck, München, 2021, nr 17, lk 757–764, eelkõige lk 758.

79 Samuti näiteks mõttelistes osades omandi võlgade või selle omandi ühele omanikule hüvitise maksmise küsimustes, kui abikaasadel on varalahususe varasuhe ja omand kuulub neile mõttelistes osades, vt Wautelet, P., „Article 27. – Portée de la loi applicable", *op. cit.*, punkt 67.

80 Vt Godechot-Patris, S., „Réglementation depuis le 29 janvier 2019", *JurisClasseur Notarial Formulaire*, LexisNexis, Paris, 15. september 2023, vihik 320, punkt 111, ja Wautelet, P., „Article 27. – Portée de la loi applicable", *op. cit.*, punkt 74. Kaasomandi osas üldnormide kohaldamise osas avaldavad nad kahtlust, viidates vara asukoha õigusele. Sellise lähenemise soovitamise kohta, mille kohaselt tuleb iga üksikjuhtumit analüüsida eraldi, vt Wautelet, P., „Article 1. – Champ d'application": Bonomi, A. ja Wautelet, P., *op. cit.*, punktid 176 ja 177.

81 Vt Hausmann, R., *Internationales und Europäisches Familienrecht*, 3. väljaanne, C.H. Beck, Mümchen, 2024, punkt 355. Vt ka Godechot-Patris, S., „Compétence juridictionnelle en matière d'action en partage d'un immeuble situé en France", *Revue Juridique Personnes et Famille*, nr 5, Lamy, Paris, 2020. Vt ka käesoleva ettepaneku punkt 86 seose kohta, mille võib luua määruse 2016/1103 artikliga 29. Järelikult kuulub kaasomandi lõpetamine abielusuhte puudumise korral Brüsseli Ia määruse kohaldamisalasse. Vt viimasena käesoleva ettepaneku punkt 68, mis käsitleb perekonna eluaset.

82 Vt Mankowski, P., *op. cit.*, lk 758. See autor täpsustab siiski, et ühe abikaasa rahalise nõude olemasolust teise suhtes ei piisa üksi, et kvalifitseerida asi abieluasjaks, kui see nõue ei ole abielusuhtega kuidagi seotud.

76. Kolmandaks kõneleb ka kontekst, millesse asetub liidu seadusandja eesmärk, milleks on konkretiseerida oluliselt abielupaaride varasuhteid reguleerivate õigusnormide ühtsuse põhimõtet,[83] mõiste „abieluvararežiim" laia tõlgenduse kasuks. Teataval määral tuleb arvesse võtta seda, et määrus 2016/1103 on jätk määrusele nr 650/2012. Euroopa Kohus on kinnitanud, et enamikul juhtudest läbib „kohtualluvuse ja seadusandliku pädevuse ühtsuse põhimõte seda määrust"[84] ning et see on samuti määruse artiklis 4 sätestatud eeskirja alus, kuna nimetatud sättes on täpsustatud, et selles normis on määratud kindlaks liikmesriikide kohtute pädevus lahendada „pärimisasi tervikuna".[85] Nagu aga märgivad mõned autorid,[86] on määruse nr 650/2012 ja määruse 2016/1103 omavahelisel ühtsusel praktikas piirid, sest ühelt poolt abielupaari varaliste suhete suhtes ja teiselt poolt pärandi suhtes võivad olla kohaldatavad kaks eri õigust nendes määrustes ette nähtud eri seoste tõttu. Lisaks ei saavutata mitte alati määruse nr 650/2012 ühte eesmärki, milleks on tagada, et asja arutav kohus kohaldab oma asukoha õigust, määruse 2016/1103 raames kohaldatava õiguse muutumatuse põhimõtte tõttu.[87]

77. Lõpuks tuleb rõhutada ühtsuse põhimõtte konkreetseid tagajärgi kohtualluvuse ja kohaldatava õiguse suhtes, mis kinnitavad huvi mõiste „abieluvararežiim" laia tõlgenduse vastu samalaadsetes olukordades nagu põhikohtuasjas käsitletav. Seega kui varalahususe varasuhtes abikaasad on mitme eri liikmesriikides asuva kinnisasja kaasomanikud ning kohtuvaidluse eesmärk on nende kaasomandite lõpetamine ja osadeks jagamine, on eriti oluline asjaolu, et määrus 2016/1103 reguleerib pädeva kohtu ja kohaldatava õiguse kindlaksmääramist.[88] Pealegi võivad varalahususe varasuhtes abikaasade kaasomandi lõpetamisel ja jagamisel nende abikaasade vahel tekkida ka küsimused seoses perekondlike ja varaliste suhetega, mis õigustab

83 Paaride kohta, kes ei ole abielus, vt nõukogu 24. juuni 2016. aasta määrus (EL) 2016/1104, millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas registreeritud kooselust tulenevaid varalisi tagajärgi käsitlevates asjades (ELT 2016, L 183, lk 30).

84 7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus V A ja Z A (pärimisasjade kohtualluvus muudel juhtudel) (C-645/20, EU:C:2022:267, punkt 21, koos punktidega 37, 38, 44 ja 45). Euroopa Kohus otsustas, et sellest põhimõttest tuleneb, et määruse nr 650/2012 kohaldamisalasse kuulub riigisisene õigusnorm, mille peamine eesmärk *ei ole mitte vara hulka kuuluvate esemete jaotamine*, vaid selle pärandiosa kindlaksmääramine, mis kuulub üleelanud abikaasale võrreldes muude pärijatega. Vt kohtuotsus Mahnkopf (punkt 40). Järeldan, et selle põhimõtte kohaselt peaks jagamatu pärandi jagamist üleelanud abikaasa ja surnud abikaasa pärijate vahel reguleerima määrus nr 650/2012. Vt Lardeux, G., „De certaines hypothèses délicates du droit international privé des immeubles", *Journal du droit international (Clunet)*, LexisNexis, Paris, nr 4, 2021, lk 1259–1275, 28. joonealune märkus, ning Péroz, H. ja Fongaro, É, „Mai 2019-mai 2020: le droit international privé n'est pas près d'être confiné", *Droit et Patrimoine*, nr 304, Lamy, Paris, 2020, eelkõige III osa, mis käsitleb „[k]ohustusi ja varasid".

85 Vt 26. märtsi 2026. aasta kohtuotsus Isergartler (C-618/24, EU:C:2026:251, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika). Euroopa Kohus põhjendas oma otsust, viidates „pärandvara jagamatuse põhimõtte[le], mida on selgitatud eelkõige määruse nr 650/2012 artikli 23 lõikes 1, mis täpsustab, et selle määruse kohaselt kindlaks määratud õigust kohaldatakse *pärimisasjale kui tervikule*" (kohtujuristi kursiiv). *Selle suhte kohta kohaldatava õiguse ja kohtualluvuse vahel* vt Peroz, H. ja Fongaro, É, *op. cit*. Hélène Peroz rmärgib, et *pärandvara jagamist* on silmas peetud üksnes määruse nr 650/2012 artikli 23 lõike 2 punktis j, mis puudutab kohaldatava õiguse ulatust, mitte kohtualluvuse eeskirju. Ta leiab siiski, et kui see määrus on pärandvara jagamisele kohaldatava õiguse suhtes kohaldatav, näitab see veelgi selgemalt, et selles määruses sätestatud kohtualluvuse eeskirju tuleb kohaldada selle valdkonna suhtes. Analoogia kohta määruse artikli 23 lõike 2 punktidega e ja j vt ka Looschelders, D., „Internationale Zuständigkeit für die Auseinandersetzung von Miteigentum bei ehegüterrechtlichem Bezug", *op. cit*., lk 594.

86 Vt Bonomi, A. ja Wautelet, P., „Introduction", *op. cit*., punkt 38, ning Bonomi, A., „Article 21. – Unité de la loi applicable": Bonomi, A. ja Wautelet, P., *op. cit*., punkt 5.

87 Vt Bonomi, A. ja Wautelet, P., „Introduction", *op. cit*., punktid 43 ja 60.

88 Vt määruse 2016/1103 artikkel 21, mis ei sisalda mingit vara laadi ja asukohta puudutavad piirangut.

vaidluste üheskoos lahendamist. Tegemist võib olla võimalike hüvitistega abikaasade vahel, näiteks juhul, kui üks abikaasa rahastas vara teistsuguses suhtes kui talle asja omandamisel kindlaks määratud osa, mis võib olla seotud ühiselu või perekonna eluaseme määramisega.[89]

78. Määruse 2016/1103 artikli 3 lõike 1 punktis a määratletud mõiste „abieluvararežiim" tõlgendamise tulemusena olen arvamusel, et see peab hõlmama varalahususe varasuhtes abikaasade varalist suhet, mille loob nende vahel üldnormide kohaselt kokku lepitud kaasomand.

79. Selle tuvastamine, et liidu õiguses reguleerivad kinnisasju erinormid,[90] sunnib siiski rõhutama teatavaid piire, mida mõiste „abieluvararežiim" tõlgendamisel arvesse võtta tuleb.

D. Piirid asjaõiguste valdkonnas

80. Metodoloogilisest seisukohast[91] ei piisa määruse 2016/1103 artikli 1 lõikes 2 sätestatud väljajätmiste tõttu minu arvates selle tuvastamisest, et varalahususe varasuhtes abikaasade kaasomand kuulub üldiselt mõiste alla „abieluvararežiim" selle määruse tähenduses. Olenevalt küsimusest, mida asja arutav kohus lahendama peab, tuleb veenduda, et puuduvad vaidluse eseme ja kohaldatava õigusega seotud piirid.

1. Vaidluse ese ja seos „asjaõiguste olemusega"

81. Olen arvamusel, et asjaolu, et vaidluse ese on kaasomand (endiste) abikaasade vahel, ei tähenda tingimata, et see kuulub määruse 2016/1103 kohaldamisalasse, olenemata sellest, millised nõuded on esitatud.[92] Tihedate seoste tõttu abikaasade varalisi suhteid reguleerivate õigusnormide ja asjaõiguste vahel[93] ning konkreetselt niisuguses vaidluses tuleb vastata küsimusele, missugune on määruse artikli 1 lõike 2 punktis g sätestatud väljajätmise kohaldamisala küsimustes, mis seonduvad „varaga seotud asjaõiguste olemusega".

82. Kõigepealt võib tõdeda, et kuigi muudes määrustes on asjaõigusi käsitatud erandliku kohtualluvuse või väljaarvamise põhjusena,[94] ei ole neid kuidagi määratletud.[95]

89 Minu arvates võib tuvastada seose varaühisuse lõpetamise kriteeriumidega Tšehhi õiguses. Vt määruse 2016/1103 artikli 63 alusel antav teave, mis on kättesaadav järgmisel veebiaadressil: https://e-justice.europa.eu/topics/family-matters-inheritance/property-marriage-civil-partnerships/matrimonial-property-regimes/cz_fr. Vt ka varalahususe varasuhte lõpetamist käsitletavate Tšehhi õigusnormide kohta Zuklínová, M., „§ 729": Zuklínová, M. jt, *op. cit.*, eelkõige III punkt, mis käsitleb abikaasade ühiseid õigusi ja kohustusi varalahususe varasuhtes. Vt konkreetselt varalahususe varasuhte ja kaasomandite lõpetamist käsitlevate Prantsusmaa õigusnormide sünteesi kohta Collard, F., *op. cit.*, punkt 18 jj. Patrick Wautelet märkis, et kaasomandi olemasolu tekitab, kui see (endiste) abikaasade vahel eksisteerib, konkreetseid küsimusi, millele vastuse võib leida paari varalisi suhteid käsitlevatest erinormidest („Article 1. – Champ d'application", *op. cit.*, punkt 176, ja „Article 27. – Portée de la loi applicable", *op. cit.*, punkt 67).

90 Vt eelkõige Brüsseli Ia määruse artikli 24 punkt 1 ja määruse 2016/1103 artikli 1 lõike 2 punktid g ja h.

91 Vt käesoleva ettepaneku punkt 40 ja 34. joonealune märkus.

92 Selle kohta vt Wautelet, P., „Article 1. – Champ d'application", *op. cit.*, punkt 130; autor soovitab võtta arvesse mitmesuguseid seoseid ja vastastikuseid toimeid ühelt poolt asjaõiguse ja teiselt poolt paari varaliste suhete suhtes kohaldatava õiguse vahel, et mõõta just määruse 2016/1103 artikli 1 lõike 2 punktis g sätestatud väljajätmise ulatust.

93 Vt Wautelet, P., „Article 1. – Champ d'application", *op. cit.*, punktid 129 ja 181. Punktis 129 märgib ta, et „omandiõiguse ja omandamise küsimused on varaliste suhete õiguse kesksed küsimused ja struktureerivad seda", ning punktides 173 ja 177, et kaasomandit reguleerivad sätted, mis moodustavad olulise osa asjaõiguslikust staatusest, mis sellegipoolest ei välista *ipso facto* määruse 2016/1103 kohaldamist.

94 Vt Brüsseli Ia määruse artikli 24 punkt 1 ja määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punkt k.

95 Raskuse kohta teha teatavatel juhtudel kindlaks, kas õigus kuulub määruse 2016/1103 artiklis 29 silmas peetud asjaõiguste kategooriasse, vt Wautelet, P., „Article 29. – Adaptation des droits réels": Bonomi, A. ja Wautelet, P., *op. cit.*, lk 993–1023, punkt 23.

83. Seejärel tuleb märkida, et Euroopa Kohus on määratlenud hagid, mille esemeks on „kinnisasjaõigused" Brüsseli Ia määruse artikli 24 punkti 1 tähenduses. Ta on otsustanud, et kinnisasja asukoha osalisriigi kohtute erandlik kohtualluvus ei hõlma kõiki kinnisvaraga seotud *in rem* õigusi puudutavaid hagisid, vaid nende hulgast ainult selliseid, mis kuuluvad selle määruse kohaldamisalasse ja millega esiteks taotletakse kinnisasja ulatuse, koosseisu, omandi, valduse või kinnisasja koormavate muude asjaõiguste kindlaksmääramist ja teiseks nende õiguste omanike seisundist tulenevate õiguste kaitse tagamist.[96] Olulisim kriteerium on õigusega antud eesõiguste siduvus kolmandatele isikutele.[97]

84. Lõpuks, mis puudutab „asjaõiguste olemust", mis on määruse nr 650/2012 artikli 1 lõike 2 punktis k samuti väljajätmisena ette nähtud, on Euroopa Kohus otsustanud, et see säte puudutab asjade ja õiguste *liigitust* ning nende õiguste omajate eelisõiguste kindlaksmääramist[98] ning selle sätte kohaldamisalasse kuulub veel asjaõiguste esinemine ja nende arv (*numerus clausus*) liikmesriikide õiguskorras.[99]

85. Lisaks kinnitab määruse 2016/1103 artikli 1 lõike 2 punktis g sätestatud väljajätmise seos määruse artikliga 29[100] „Asjaõiguste kohandamine", et nende sätete eesmärk on tagada liikmesriikide autonoomia asjaõiguste valdkonnas, et ei kohustataks tunnustama õigusi, millele tuginetakse välisriigi õiguse alusel ja mis on tundmatud.

86. Seega ei ole määruse 2016/1103 artikli 1 lõike 2 punktis g nimetatud väljajätmine, tõlgendatuna määruse põhjendust 24 arvesse võttes, kohaldatav juhul, kui näiteks küsimuse all on see, kas vara, mille varalahususe varasuhtes abikaasad koos omandasid, on nende mõttelistes osades kaasomand.[101] Nii on see ka nõude puhul, millega palutakse nagu põhikohtuasjas kaasomand lõpetada ja osadeks jagada, sest see viib selleni, et tehakse kindlaks kummagi endise abikaasa õigused nende varaliste suhete suhtes kohaldatava õiguse kohaselt.[102] Selle määruse artiklist 29, millega määratakse kindlaks abikaasade varalisest suhtest tulenevad asjaõigused, võib ka järeldada, et mõju puudub *tuvastamisel, et neid õigusi reguleerivad muud sätted kui need, mis reguleerivad abikaasade varasuhet kitsas tähenduses*.[103] Lõpuks õigustab sellega kehtestatud kohandamissüsteem, et selgitatakse välja asjaomase asjaõiguse funktsioon varasuhtes.

96 Vt selle kohta 17. mai 1994. aasta kohtuotsus Webb (C-294/92, EU:C:1994:193, punkt 14) ning kohtuotsus Komu jt (punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt ka 10. juuli 2019. aasta kohtuotsus Reitbauer jt (C-722/17, EU:C:2019:577, punkt 45).

97 Vt Schlosseri aruanne (punkt 166) ning 10. jaanuari 1990. aasta kohtuotsus Reichert ja Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, punkt 12) ning 10. juuli 2019. aasta kohtuotsus Reitbauer jt (C-722/17, EU:C:2019:577, punkt 48).

98 Vt 12. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, punkt 47). Euroopa Kohus on niisuguse määratluse tuletanud selle ettepaneku seletuskirjast, milleks oli ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb kohtualluvust, kohaldatavat õigust ning otsuste ja ametlike dokumentide tunnustamist ja täitmist pärimisasjades ning Euroopa pärimistunnistuse loomist (KOM(2009) 154 (lõplik)), lk 5. Ettepanekus võtta vastu nõukogu määrus kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise kohta abieluvararežiime käsitlevates asjades (COM(2016) 106 (final)) on täpsustatud artikli 1 kohta, et „[m]äärus ei käsitle varaga seotud asjaõiguste olemust, asjade ja õiguste liigitust ega nimetatud õiguste omajate eelisõiguste kindlaksmääramist", punkt 5.1 (lk 7).

99 Vt 12. oktoobri 2017. aasta kohtuotsus Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, punkt 48). Euroopa Kohus tugineb määruse nr 650/2012 põhjenduses 15 esitatud selgitustele, mis on samasuguses sõnastuses esitatud määruse 2016/1103 põhjenduses 24.

100 Samalaadseid sätteid sisaldab määruse nr 650/2012 artikkel 31, mille kohaldamisala piiritles Euroopa Kohus 12. oktoobri 2017. aasta kohtuotsuses Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, punkt 63) nii, et see on piiratud asjaõiguste sisu ja nende vastuvõtmisega selle liikmesriigi õiguskorras, kus neile tuginetakse. Seda artiklit ei saa kohaldada, kui vindikatsioonilegaadiga üleantav asjaõigus on omandiõigus ja kui liikmesriigis, mis peab selle õiguslikku toimet tunnustama, on see õigus tuntud (selle kohtuotsuse punktid 64 ja 65).

101 Vt Wautelet, P., „Article 1. – Champ d'application", *op. cit.*, punkt 174 ja juhtum 14.

102 Vt määruse 2016/1103 põhjendus 52. Vt ka Wautelet, P., „Article 1. – Champ d'application", *op. cit.*, punktid 176 ja 177.

103 Vt Wautelet, P., „Article 29. – Adaptation des droits réels", *op. cit.*, punkt 26. Vt ka põhimõtte kohta, et abikaasade kaasomandi lõpetamise küsimuste puhul tuleb määruse 2016/1103 artiklit 27 tõlgendada koostoimes artikliga 29, kuid mida tuleb kohandada juhul, kui varasuhte liigi suhtes kehtiva õiguse ja üldnormide kohase kaasomandi regulatsiooni vahel vahet ei tehta, Godechot-Patris, S., „Article 27": Corneloup, S. jt, *op. cit.*, lk 267–281, eelkõige punkt 39.

87. Leian seega, et asjaõiguste niisugune analüüs aitab määratleda mõiste „abieluvararežiim" niisugusena, nagu liidu seadusandja on selle määratlenud. On seega nii, et „asjaõiguste olemuse" väljajätmist tuleb tõlgendada kitsalt kriteeriumide põhjal, millega ei ole asja arutavale kohtule ette nähtud hagi analüüsimist tasemel, mis läheks kaugemale, kui nõuab selle kontrollimine, kas asi allub temale *ab initio*.

88. Lisaks on nõnda, et kuigi käsitletaval juhul ei rakendata muid kohaldatavast õigusest tulenevaid piiranguid vaidluse eseme tõttu, tundub mulle, et neid tuleb rõhutada seepärast, et need toovad ilmsiks asjaolu, et teatavad küsimused, mis ei puuduta „asjaõiguste olemust", kuuluvad sellegipoolest asjaõiguse valdkonda ja jäävad seega määruse 2016/1103 kohaldamisalast välja.

2. Vaidluse ese ja asjaõiguse valdkond

89. Mainida võib mitut piirangut. Näiteks Patrick Wautelet märgib, et viisi, kuidas omandab üks abikaasa asjaõiguse teatavale varale, reguleerivad nii asjaõigus kui ka vara omandamise viisi reguleeriv õigus.[104] Ta on nagu ka teised autorid veel seisukohal, et asjaõigus võib mängu tulla ainult toimingute puhul, millega vara jagamine konkreetselt ellu viiakse.[105]

90. Kahtlust tuleb avaldada ka niisuguse jagamise elluviimise osas, mis eeldab registrisse kandmist. Registreerimistoimingud jäävad määruse 2016/1103 artikli 1 lõike 2 punkti h kohaselt määruse kohaldamisalast välja.[106]

91. Määruse 2016/1103 kohaldamisala hindamise erinevate tegurite põhjal leian, et mõiste „abieluvararežiim" tõlgendamisel on peamine, et:

– ühtsuse põhimõte kohtualluvuse ja kohaldatava õiguse valdkonnas on selle määrusega kindlaks määratud ja konkretiseeritud, et lihtsustada (endiste) abikaasade varaliste suhete menetlemist, ühise eluga seotud eripärade tõttu, mis neid suhteid iseloomustavad;

– välistatud on kohtuvaidluse killustamine abielupaari vara asukoha tõttu;

– see, kui varalahususe varasuhtes abikaasad omandavad vara mõttelistes osades kaasomandisse, tuleneb abielusuhtest ja veelgi enam sellest varasuhtest;

– asjaolu, et kohaldatavad on vara käsitlevad üldnormid, ei avalda mõju, sest tegemist on ainsa õigusliku raamistikuga, mis on abikaasade käsutuses varalahususe varasuhte korral, ja nende eesmärk on reguleerida varalist suhet, mis tuleneb abielust või selle lõppemisest, ehk teiste sõnadega reguleerida abikaasade kaasomandit. Käsitletaval juhul on need vaidluse lahendamisel abiks abikaasade vara jagamisel

– abikaasade kinnisasjade kaasomandi lõpetamise ja osadeks jagamise küsimus ei kuulu „asjaõiguste olemusest" tuleneva väljajätmise kohaldamisalasse, mis on piiratud, ning

104 Vt Wautelet, P., „Article 1. – Champ d'application", *op. cit.*, punktid 131–133.

105 *Ibidem*, punkt 179.Vt ka Looschelders, D., „Art. 1 EuGüVO Anwendungsbereich", *op. cit.*, 2024, punkt 11.

106 Vt määruse 2016/1103 põhjendused 27 ja 28. Lisaks on kohtuotsuste täitmise alal ainsana pädevad täitmise koha liikmesriigi kohtud. Vt Brüsseli Ia määruse artikli 24 punkt 5. 26. märtsi 1992. aasta kohtuotsuses Reichert ja Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, punktid 26 ja 27), mis rajaneb P. Jenardi aruandel Brüsseli konventsiooni kohta (EÜT 1979, C 59, lk 1), on nõutud tihedat seost „jõu kasutamise, sunduse või vallas- või kinnisasjade äravõtmisega, et tagada kohtuotsuste ja -toimingute kasutamine tegelikkuses".

– määruse 2016/1103 artikli 27 punktis e on ette nähtud, et abieluvararežiimi suhtes kohaldatava õigusega määratakse kindlaks „abieluvararežiimi lõpetamine ning vara jagamine või realiseerimine“.

Seega tuleks need toimingud teha määruse 2016/1103 artikli 27 alusel, kusjuures käsitletaval juhul kohaldatav õigus on sama, mille abikaasad on valinud varalahususe varasuhte puhul.

92. Lõpuks on niisugune lai lähenemine minu arvates kooskõlas nõudega, et kohtul, kelle poole on pöördutud, ei oleks selles etapis kontrollimist, kas rahvusvahelise kohtualluvuse normide alusel allub asi talle, keerukas paljude kriteeriumide tõttu.

93. Teen Euroopa Kohtule seega ettepaneku vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele jaatavalt, mille tagajärg on see, et rahvusvaheliselt allub asi kohtule, kelle poole Tšehhi Vabariigis pöörduti.

V. Ettepanek

94. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Nejvyšší soudi (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus) eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Nõukogu 24. juuni 2016. aasta määruse (EL) 2016/1103, millega rakendatakse tõhustatud koostööd kohtualluvuse, kohaldatava õiguse ning otsuste tunnustamise ja täitmise valdkonnas abieluvararežiime käsitlevates asjades, artikli 1 lõike 1 esimest lõiku ja artikli 3 lõike 1 punkti a

tuleb tõlgendada nii, et

niisuguse kinnisasja kaasomandi lõpetamise ja osadeks jagamise menetlus, mille on omandanud lepingulise varalahususe varasuhte valinud abikaasad abielu jooksul, kuulub selle määruse kohaldamisalasse.